

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
KHOA LUẬT

NGUYỄN THỊ THU HUYỀN

**HÌNH PHẠT TÙ CÓ THỜI HẠN ÁP DỤNG ĐỐI
VỚI NGƯỜI CHƯA THÀNH NIÊN PHẠM TỘI
THEO LUẬT HÌNH SỰ VIỆT NAM**

Chuyên ngành : Luật hình sự

Mã số : 60 38 40

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2012

**Công trình được hoàn thành
tại Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội**

Người hướng dẫn khoa học: TS. Cao Thị Oanh

Phản biện 1:

Phản biện 2:

**Luận văn được bảo vệ tại Hội đồng chấm luận văn, họp tại
Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội.**

Vào hồi giờ, ngày tháng năm 2012.

**Có thể tìm hiểu luận văn
tại Trung tâm tư liệu - Thư viện Đại học Quốc gia Hà Nội Trung
tâm tư liệu - Khoa Luật Đại học Quốc gia Hà Nội**

MỤC LỤC CỦA LUẬN VĂN

	Trang		
<i>Trang phụ bìa</i>			
<i>Lời cam đoan</i>			
<i>Mục lục</i>			
<i>Danh mục các bảng</i>			
MỞ ĐẦU	1		
Chương 1: MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ NGƯỜI CHƠI CHƠI A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI VÀ HÌNH PHẠT TÙ CÓ THỜI HẠN ÁP DỤNG ĐỐI VỚI NGƯỜI CHƠI A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI	7		
1.1. Một số vấn đề chung về ng-ời ch- a thành niên phạm tội	7		
1.1.1. Khái niệm ng-ời ch- a thành niên phạm tội	7		
1.1.2. Nguyên tắc xử lý ng-ời ch- a thành niên phạm tội	10		
1.2. Một số vấn đề chung về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	19		
1.2.1. Khái niệm hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	20		
1.2.2. Mục đích của hình phạt tù có thời hạn áp dụng với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	25		
1.2.3. Điều kiện áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	30		
1.3. Pháp luật hình sự một số n-ớc về hình phạt tù có thời hạn áp dụng với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	34		
Chương 2: HÌNH PHẠT TÙ CÓ THỜI HẠN ÁP DỤNG ĐỐI VỚI NGƯỜI CHƠI A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI THEO QUY ĐỊNH CỦA LUẬT HÌNH SỰ VIỆT NAM	38		
		2.1. Theo quy định của pháp luật hình sự Việt Nam từ năm 1945 đến tr-ớc khi Bộ luật hình sự năm 1985 có hiệu lực thi hành	38
		2.2. Theo quy định của Bộ luật hình sự 1985	44
		2.3. Theo quy định của Bộ luật hình sự 1999	50
		Chương 3: THỰC TIỄN ÁP DỤNG HÌNH PHẠT TÙ CÓ THỜI HẠN ĐỐI VỚI NGƯỜI CHƠI A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI VÀ CÁC GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ CỦA VIỆC ÁP DỤNG HÌNH PHẠT	62
		3.1. Thực tiễn áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	62
		3.2. Các giải pháp nâng cao hiệu quả áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	78
		3.2.1. Giải pháp hoàn thiện quy định của Bộ luật hình sự Việt Nam về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	79
		3.2.2. Giải pháp tăng c-ờng hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật trong việc áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội	85
		KẾT LUẬN	89
		DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	92
		PHỤ LỤC	97

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Thanh, thiếu niên là thế hệ tương lai của đất nước, là lớp người kế tục sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, có vai trò quan trọng trong công cuộc cách mạng của dân tộc ta. Chính vì vậy, vấn đề chăm sóc, giáo dục thế hệ trẻ nói chung và phòng ngừa, ngăn chặn người ch- a thành niên có hành vi trái pháp luật nói riêng là mối quan tâm đặc biệt của Đảng và Nhà nước ta, là trách nhiệm của gia đình, nhà trường, cơ quan nhà nước, tổ chức chính trị xã hội và của toàn cộng đồng.

Đảng và Nhà nước ta đã giành nhiều ưu tiên, đầu tư cho sự phát triển của thanh, thiếu niên hiện nay và đã thu được những thành quả to lớn, nhiều thế hệ thanh thiếu niên trưởng thành đóng góp cho đất nước nhiều nhân tài. Tuy nhiên, do sự tác động của cơ chế thị trường, tệ nạn xã hội và tội phạm đang có xu hướng gia tăng, bên cạnh đa số thanh, thiếu niên tích cực vươn lên xứng đáng với vai trò vị trí và sự quan tâm của xã hội thì vẫn còn một bộ phận thanh, thiếu niên l- ười biếng, thích hưởng thụ, suy đồi về đạo đức lối sống, bị các tệ nạn xã hội cám dỗ, hoặc thực hiện những hành vi phạm tội nguy hiểm gây ảnh hưởng xấu đến an ninh trật tự, tác động không tốt đến đời sống xã hội, gây ảnh hưởng xấu đến thuần phong mỹ tục Việt Nam.

Đứng trước những đòi hỏi và thách thức đó Nhà nước ta cũng đã ban hành nhiều văn bản pháp luật, xây dựng hệ thống các biện pháp xử lý đối với người ch- a thành niên phạm tội. Một trong những văn bản cơ bản, quan trọng về mặt pháp lý là Bộ luật hình sự. Trong Bộ luật này đã thể hiện rõ nét chính sách hình sự của Đảng và Nhà nước ta trong việc xử lý người ch- a thành niên phạm tội là nhằm mục đích phòng ngừa, cải tạo, giáo dục người ch- a thành niên phạm tội trở thành công dân có ích cho xã hội. Tuy nhiên để đạt được mục đích đó thì vấn đề cần thiết là phải xác định được hệ thống các chế tài có tính chất đồng bộ và tổng hợp. Một trong những chế tài có hiệu quả đó là hình phạt tù có thời hạn. Tuy nhiên, nhìn nhận từ góc độ xây dựng pháp luật cũng như thực tiễn

áp dụng hình phạt này đối với người ch- a thành niên phạm tội còn bộc lộ những hạn chế và bất cập nhất định, đặc biệt là trong điều kiện ở nước ta hiện nay. Do đó phải có sự điều tra, nghiên cứu và tổng kết đầy đủ rõ ràng về vấn đề này để nhằm mục đích giáo dục, cải tạo người ch- a thành niên phạm tội trở thành người có ích cho xã hội, có ý thức tuân theo pháp luật và các quy tắc của cuộc sống xã hội, phòng ngừa họ phạm tội mới đồng thời đảm bảo phòng ngừa chung.

Với những lý do đó chúng tôi mạnh dạn lựa chọn đề tài: "**Hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với người ch- a thành niên phạm tội theo luật hình sự Việt Nam**" là đề tài luận văn thạc sĩ của mình.

2. Tình hình nghiên cứu đề tài

Hình phạt áp dụng với người ch- a thành niên phạm tội là một vấn đề phức tạp. Trong khoa học pháp lý hình sự đã có nhiều công trình nghiên cứu về hình phạt nói chung và hình phạt áp dụng với người ch- a thành niên phạm tội nói riêng như: 1) Luận án Tiến sĩ Luật học: *Các hình phạt chính trong luật hình sự Việt Nam*, của Nguyễn Sơn; 2) Luận văn thạc sĩ Luật học: *Hình phạt tù trong luật hình sự Việt Nam, những vấn đề lý luận và thực tiễn*, của Đào Tú Hoa; 3) Luận văn thạc sĩ Luật học: *Các hình phạt và biện pháp tư pháp áp dụng đối với người ch- a thành niên phạm tội theo luật hình sự Việt Nam (trên cơ sở nghiên cứu số liệu thực tế trên địa bàn thành phố Hà Nội)*, của Lê Ngọc Cảnh... và một số bài viết đăng trên các báo và tạp chí khoa học pháp lý về lĩnh vực này có thể kể đến các công trình sau: 1). GS.TSKH Lê Cẩm, TS Đỗ Thị Phương, *Tư pháp hình sự đối với người ch- a thành niên: Những khía cạnh pháp lý hình sự, tố tụng hình sự, tội phạm học và so sánh luật học*, Tạp chí Tòa án nhân dân, số 20, 2004; 2) TS. Dương Tuyết Miên, *Quyết định hình phạt đối với người ch- a thành niên phạm tội*, Tạp chí Luật học, số 4/2002; 3) Trịnh Đình Thế, *Một số ý kiến về áp dụng hình phạt tù đối với người ch- a thành niên phạm tội*, Tạp chí Dân chủ và pháp luật, số 10/1997; 4) Nguyễn Thanh Trúc, *Biện pháp miễn chấp hành có điều kiện thời hạn còn lại của hình phạt tù đối với người ch- a thành niên phạm tội*, Tạp chí Nghiên cứu lập pháp, số 20/2008; 5) Nguyễn

Mai Bộ, *Một số ý kiến về chính sách hình sự đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội trong Bộ luật hình sự 1999*, Tạp chí Nhà n-ớc và pháp luật, số 4/2001; 6) Đinh Văn Quế, *Quyết định hình phạt đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội*, Tạp chí Tòa án nhân dân, số 5/2001.

Mặc dù, việc nghiên cứu của các công trình trên đây diễn ra ở nhiều cấp độ và bình diện khác nhau nh- ng ch- a có một công trình nghiên cứu chuyên sâu và toàn diện về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội, đặc biệt là ở cấp độ một luận văn thạc sĩ về đề tài *Hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội theo Luật hình sự Việt Nam*. Bên cạnh đó, trong thực tiễn áp dụng pháp luật hình sự Việt Nam cũng đã và đang gặp không ít v-ớng mắc trong quy định và áp dụng hình phạt này đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội.

Do vậy, trong luận văn này, chúng tôi nghiên cứu về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội theo quy định của Luật hình sự Việt Nam và thực tiễn áp dụng hình phạt này để góp phần làm sáng tỏ những quy định đó đồng thời đ- a ra những kiến nghị khả thi nhằm xây dựng một hệ thống các chính sách hình sự và các biện pháp c-õng chế có hiệu quả để phòng, chống các tội phạm do ng-ời ch- a thành niên thực hiện trong giai đoạn hiện nay.

3. Mục đích, nhiệm vụ và phạm vi nghiên cứu của luận văn

** Mục đích nghiên cứu*

Mục đích nghiên cứu của đề tài là thông qua việc xem xét các quy định của pháp luật hình sự từ năm 1945 đến nay về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội, góp phần hoàn thiện hệ thống pháp luật hình sự Việt Nam về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội trên cả hai ph- ơng diện là luật thực định và thực trạng áp dụng hình phạt này. Đồng thời, đề xuất các giải pháp nhằm hoàn thiện hệ thống pháp luật và các biện pháp nâng cao hiệu quả áp dụng hình phạt này đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội.

** Nhiệm vụ và phạm vi nghiên cứu*

Để đạt đ- ợc mục đích nói trên luận văn tập trung nghiên cứu khái niệm, mục đích, điều kiện áp dụng của hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội theo quy định của pháp luật hình sự Việt Nam từ năm 1945 đến nay; thực tiễn áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội thông qua số liệu của các Tòa án và các bản án của Tòa án trong những năm gần đây. Từ đó nêu lên thực trạng áp dụng hình phạt này trong thực tiễn và đ- a ra giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật cũng nh- nhằm nâng cao hiệu quả áp dụng hình phạt này trong thực tiễn.

4. Ph- ơng pháp nghiên cứu

Luận văn đ- ợc thực hiện trên cơ sở các nguyên tắc và ph- ơng pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, trên nền tảng t- t- ờng, quan điểm của Đảng, Nhà n-ớc và Chủ tịch Hồ Chí Minh về con ng-ời và sự phát triển của con ng-ời. Về bảo vệ, chăm sóc, giáo dục thanh thiếu niên; về đấu tranh phòng chống tội phạm nói chung và đấu tranh phòng chống tội phạm do ng-ời ch- a thành niên thực hiện nói riêng. Ngoài ra, trong quá trình nghiên cứu còn sử dụng đồng bộ các ph- ơng pháp nghiên cứu cụ thể là ph- ơng pháp duy vật biện chứng, ph- ơng pháp phân tích đối chiếu, ph- ơng pháp so sánh, ph- ơng pháp tổng hợp, ph- ơng pháp mô tả, giải thích, ph- ơng pháp thống kê...

5. Điểm mới của luận văn

Nội dung của luận văn đ- ợc nghiên cứu từ tổng thể các quy định của pháp luật hình sự n- ớc ta từ năm 1945 đến nay về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội. Từ việc nghiên cứu thực tiễn, luận văn đã nêu lên những bất cập, v-ớng mắc trong các quy định của pháp luật hình sự cũng nh- trong quá trình áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội ở n- ớc ta. Từ đó đ- a ra những đề xuất về h- ớng giải quyết sao cho phù hợp với thực tiễn, đồng thời hạn chế phần nào những sai lầm, khiếm khuyết trong quá trình xây dựng pháp luật hình sự, thực tiễn áp dụng và

thi hành hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên, nhằm nâng cao hiệu quả của hình phạt này.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận văn

Những kết quả nghiên cứu của luận văn có ý nghĩa lý luận và thực tiễn quan trọng:

- *Về lý luận:* luận văn là công trình nghiên cứu lý luận đầu tiên đề cập đến việc làm sáng tỏ một cách toàn diện và hệ thống về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội. Luận văn đã làm rõ một số vấn đề chung về ng-ời ch- a thành niên phạm tội, phân tích quy định của pháp luật hình sự Việt Nam về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội và thực tiễn áp dụng hình phạt này. Trên cơ sở đó luận văn đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả áp dụng của hình phạt đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội trên khía cạnh lập pháp và việc áp dụng trong thực tiễn.

- *Về thực tiễn:* luận văn có thể đ-ợc sử dụng với tính chất làm tài liệu tham khảo trong công tác nghiên cứu, giảng dạy và học tập tại các cơ sở đào tạo bậc đại học về chuyên ngành luật và các viện nghiên cứu về khoa học pháp lý. Kết quả nghiên cứu của luận văn có thể đ-ợc sử dụng để tham khảo trong quá trình tiếp tục hoàn thiện hệ thống hình phạt áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội, qua đó góp phần nâng cao hiệu quả công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm và giáo dục cải tạo ng-ời ch- a thành niên phạm tội ở n-ớc ta hiện nay.

7. Kết cấu của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Danh mục tài liệu tham khảo và Phụ lục, nội dung của luận văn gồm 3 ch-ơng:

Ch-ơng 1: Một số vấn đề chung về ng-ời ch- a thành niên phạm tội và hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội.

Ch-ơng 2: Hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội theo quy định của luật hình sự Việt Nam.

Ch-ơng 3: Thực tiễn áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội và các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của việc áp dụng hình phạt.

Chương 1

MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ NG-ỜI CH- A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI VÀ HÌNH PHẠT TÙ CÓ THỜI HẠN ÁP DỤNG ĐỐI VỚI NG-ỜI CH- A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI

1.1. Một số vấn đề chung về ng-ời ch- a thành niên phạm tội

1.1.1. Khái niệm ng-ời ch- a thành niên phạm tội

Trên cơ sở tham khảo quan niệm về ng-ời ch- a thành niên trong các văn bản pháp luật thực định cũng nh- quy định trong các văn bản pháp luật quốc tế; từ việc phân tích, so sánh các quan điểm, các quy định rất khác nhau đó tác giả đã khẳng định rằng: *Ng-ời ch- a thành niên phạm tội là ng-ời từ đủ 14 tuổi đến d-ới 18 tuổi thực hiện hành vi nguy hiểm cho xã hội đ-ợc quy định trong Bộ luật hình sự và họ phải chịu trách nhiệm hình sự về hành vi của mình theo quy định của pháp luật hình sự.*

1.1.2. Nguyên tắc xử lý ng-ời ch- a thành niên phạm tội

Trong mục này tác giả tập trung phân tích các nguyên tắc xử lý ng-ời ch- a thành niên phạm tội theo quy định của Điều 69 Bộ luật hình sự năm 1999. Qua nghiên cứu, phân tích các quy định đó, tác giả khẳng định: Ng-ời ch- a thành niên với đặc điểm là những ng-ời ở trong độ tuổi ch- a phát triển đầy đủ về thể chất cũng nh- về tâm sinh lý, đang trong quá trình hình thành nhân cách, trình độ nhận thức, kinh nghiệm sống của họ còn hạn chế. Những yếu tố đó ảnh h-ởng tới quá trình nhận thức và hành động của ng-ời ch- a thành niên, làm cho họ khó có quyết định đúng đắn cho các hành vi của mình. Bên cạnh đó nguyên nhân và điều kiện dẫn tới ng-ời ch- a thành niên phạm tội phần lớn do môi tr-ờng sống của họ, trong đó có một phần trách nhiệm lớn của gia đình và xã hội. Do vậy, việc xử lý ng-ời ch- a thành niên phạm tội chủ yếu là nhằm giáo dục họ ý thức tôn trọng pháp luật, tôn trọng các quy tắc của xã hội, giúp họ nhận ra và sửa chữa sai lầm, phát triển lành mạnh và trở thành công dân có ích cho xã hội. Đây là nguyên tắc cơ bản và bao trùm xuyên suốt toàn bộ chính sách hình sự của Đảng, Nhà

n-ớc ta đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội và đ-ợc thể hiện trong quá trình xử lý các vụ án mà bị can, bị cáo là ng-ời ch- a thành niên.

1.2. Một số vấn đề chung về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội

Trong lịch sử loài ng-ời, hình phạt luôn đ-ợc coi là công cụ chủ yếu nhất để đấu tranh phòng chống tội phạm. Tuy nhiên, việc nhận thức về những vấn đề liên quan đến hình phạt nói chung trong khoa học pháp lý hình sự cho đến bây giờ vẫn ch- a có một quan điểm thống nhất.

Pháp luật hình sự n-ớc ta không cho phép áp dụng hình phạt đối với những hành vi không phải là tội phạm, không đ-ợc quy định trong Bộ luật hình sự và nếu hình phạt ấy cũng không đ-ợc quy định trong hệ thống hình phạt hiện hành và trong chế tài của các điều luật cụ thể. Khi hành vi nguy hiểm cho xã hội đ-ợc coi là tội phạm đòi hỏi phải quy định những loại hình phạt và mức hình phạt t-ơng xứng với tính chất và mức độ nguy hiểm của hành vi do ng-ời phạm tội thực hiện. Vì vậy, Nhà n-ớc quy định các loại hình phạt khác nhau cho mỗi hành vi phạm tội khác nhau và ngay trong cùng một loại hành vi phạm tội cũng có các loại hình phạt khác nhau để áp dụng cho từng tr-ờng hợp cụ thể. Hình phạt tù có thời hạn là một trong những hình phạt chính trong hệ thống hình phạt nói chung và là một trong những hình phạt nghiêm khắc nhất đ-ợc áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội.

1.2.1. Khái niệm hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội

Tiểu mục này tác giả tập trung phân tích khái niệm tù có thời hạn để qua đó khẳng định một số luận điểm sau: *Thứ nhất*, tù có thời hạn là hình phạt điển hình nhất và là hình phạt phổ biến nhất có mặt ở đa số các tội phạm đ-ợc quy định trong phần các tội phạm của Bộ luật hình sự. *Thứ hai*, hình phạt tù có thời hạn là một hình phạt nghiêm khắc vì ng-ời bị kết án bị t-ước quyền tự do, bị cách ly khỏi xã hội, họ phải lao động cải tạo trong trại giam d-ới sự quản lý và giám sát của lực l-ợng cảnh sát. Chế độ cải tạo cũng nh- việc chấp hành hình phạt tù có thời

hạn theo Pháp lệnh thi hành án phạt tù và Nghị định của Chính phủ quy định. *Thứ ba*, hình phạt tù có thời hạn trong luật hình sự Việt Nam tuy là biện pháp c-ỡng chế nghiêm khắc nh- ng không mang tính chất trả thù hay hành hạ ng-ời bị kết án mà nhằm giáo dục cải tạo họ trở thành ng-ời có ích cho xã hội.

Đồng thời căn cứ vào các đặc điểm về tâm sinh lý và nguyên tắc xử lý đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội. Tác giả đ- ra khái niệm: *Tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội là việc bắt buộc ng-ời từ đủ 14 tuổi đến d-ới 18 tuổi thực hiện hành vi nguy hiểm cho xã hội đ-ợc quy định trong Bộ luật hình sự phải chấp hành hình phạt tại trại giam trong một thời gian nhất định nhằm giáo dục cải tạo ng-ời ch- a thành niên phạm tội, đảm bảo công lý, công bằng xã hội. Tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội có mức tối thiểu là 3 tháng, mức tối đa là không quá 3/4 (đối với ng-ời ch- a thành niên từ đủ 16 tuổi đến d-ới 18 tuổi khi phạm tội) hoặc 1/2 (đối với ng-ời ch- a thành niên từ đủ 14 tuổi đến d-ới 16 tuổi khi phạm tội) mức phạt tù mà điều luật quy định.*

1.2.2. Mục đích của hình phạt tù có thời hạn áp dụng với ng-ời ch- a thành niên phạm tội

Trên cơ sở phân tích các mục đích của hình phạt nói chung, tác giả cho rằng ng-ời ch- a thành niên phạm tội là đối t-ợng có nhiều đặc điểm về tâm sinh lý khác so với đối t-ợng là ng-ời đã thành niên vì vậy mục đích của hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội cũng mang những đặc điểm đặc tr-ng riêng.

Thứ nhất, hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với họ mục đích quan trọng nhất không phải là trừng trị mà thông qua trừng trị tác động vào t- t-ờng, ý thức của họ, cải tạo họ để họ trở thành công dân có ích cho xã hội.

Thứ hai, tù có thời hạn là việc bắt buộc ng-ời bị kết án phải chấp hành hình phạt trong trại giam trong một thời gian nhất định. Do đó xét về nội dung thì hình phạt này nhằm t-ước quyền tự do của ng-ời ch- a

thành niên phạm tội trong một thời gian nhất định, họ bị cách ly khỏi xã hội, phải lao động cải tạo trong trại giam dưới sự quản lý và giám sát của lực lượng cảnh sát. Chính vì vậy trừng trị là mục đích mang tính tự nhiên của hình phạt này.

Thứ ba, mục đích trừng trị và cải tạo người phạm tội của hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với người chưa thành niên phạm tội có mối quan hệ chặt chẽ với nhau. Không thể nói đến cải tạo, giáo dục người phạm tội nếu hình phạt trừng trị không tương xứng với tội họ gây ra.

1.2.3. Điều kiện áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với người chưa thành niên phạm tội

Hình phạt tù có thời hạn là hình phạt giam người bị kết án trong trại giam trong một thời gian nhất định để họ không thể tiếp tục phạm tội mới hoặc gây nguy hại cho xã hội. Tuy nhiên, hình phạt tù giam có những hạn chế nhất định: nó làm cho người bị kết án mất đi những thói quen có ích đối với bản thân như lao động, học tập, những quan hệ xã hội, quan hệ gia đình... dẫn đến người bị kết án sau khi chấp hành xong hình phạt phải mất một thời gian nhất định mới khôi phục được các thói quen này.

Người chưa thành niên là người chưa phát triển đầy đủ về thể chất và tâm sinh lý. Ở độ tuổi này người chưa thành niên còn chịu sự chi phối, tác động mạnh mẽ của môi trường sống. Quá trình hình thành nhân cách cũng như các phẩm chất khác của họ chịu sự chi phối có tính chất quyết định của môi trường giáo dục, môi trường sống... Chính vì vậy việc áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với người chưa thành niên phạm tội chỉ có thể được sử dụng trong trường hợp thật cần thiết khi mà việc áp dụng các hình phạt khác nhẹ hơn đối với họ như phạt tiền, cải tạo không giam giữ không có ý nghĩa về mặt giáo dục, cải tạo và đối với những trường hợp người chưa thành niên phạm tội có nhiều tình tiết tăng nặng, có nhân thân và môi trường sống xấu, đòi hỏi phải cách ly khỏi môi trường sống hàng ngày trong một thời gian nhất định.

1.3. Pháp luật hình sự một số nước về hình phạt tù có thời hạn áp dụng với người chưa thành niên phạm tội

Tình trạng người chưa thành niên phạm tội đã và đang là vấn đề mà tất cả các nước trên thế giới đang quan tâm. Xuất phát từ nguyên tắc vì lợi ích tốt nhất của trẻ em phải là mối quan tâm hàng đầu, trong pháp luật của hầu hết các quốc gia đều đưa ra những khuyến nghị, những biện pháp hữu hiệu để xử lý nhằm giảm thiểu tình trạng người chưa thành niên phạm tội. Tuy nhiên ở mỗi quốc gia lại có thái độ và cách xử lý vấn đề này một cách khác nhau phụ thuộc vào lịch sử, văn hóa và đặc điểm của mỗi quốc gia.

Theo Bộ luật hình sự Nga quy định độ tuổi bắt đầu phải chịu trách nhiệm hình sự là từ đủ 14 tuổi đối với một số tội phạm nhất định (khoản 2 Điều 20 Bộ luật hình sự Liên bang Nga). Người từ đủ 16 tuổi trở lên phải chịu trách nhiệm hình sự về tất cả các tội phạm. Bộ luật hình sự Nga cũng quy định hai loại hình phạt mang tính tự do bao gồm phạt giam và tù có thời hạn. Phạt giam được quyết định đối với người bị kết án chưa thành niên đủ 16 tuổi khi tuyên án, thời hạn từ 1 đến 4 tháng. Phạt tù được quyết định đối với người bị kết án chưa thành niên với thời hạn không quá 10 năm và được chấp hành như sau: người chưa thành niên nam giới lần đầu bị kết án tù và người chưa thành niên nữ giới, tại trại giáo dục chế độ chung; người chưa thành niên nam giới trước đã bị kết án tù thì chấp hành tại trại giáo dục chế độ nghiêm ngặt.

Theo Bộ luật hình sự Cộng hòa Liên bang Đức độ tuổi chịu trách nhiệm hình sự là 14 tuổi, trẻ em dưới 14 tuổi không phải chịu trách nhiệm hình sự mà chỉ có thể áp dụng các biện pháp khác được quy định trong Luật trợ giúp xã hội đối với thanh thiếu niên. Người chưa thành niên từ 14 tuổi đến 18 tuổi chỉ phải chịu trách nhiệm khi họ đã có sự nhận thức được sự trái pháp luật của hành vi và hành động của mình. Hình phạt tù có thời hạn là một hình phạt hình sự duy nhất áp dụng đối với người chưa thành niên. Theo Điều 17 khoản 2 hình phạt này chỉ có thể tuyên trong trường hợp cần thiết hoặc khi các biện pháp giáo dục

hoặc kỷ luật không còn thích hợp nữa. Thời hạn của hình phạt tù đối với ng-ời ch- a thành niên là từ 6 tháng đến 5 năm. Nếu liên quan đến tội nghiêm trọng mà mức hình phạt cao nhất áp dụng đối với những tội này theo Bộ luật hình sự quy định là trên 10 năm thì hình phạt ng-ời ch- a thành niên phải chịu tối đa là 10 năm.

Theo Bộ luật hình sự Anh thì trẻ em d- ới 10 tuổi không bị truy cứu về bất cứ tội gì; trẻ em từ 10 tuổi đến 14 tuổi ch- a có khả năng phạm tội cố ý nếu chứng minh đ- ợc họ phạm tội thì trong tr- ờng hợp đó họ vẫn phải chịu trách nhiệm hình sự; trẻ em từ 14 tuổi trở lên phải chịu trách nhiệm hình sự đối với mọi tội phạm. Theo đó các chế tài giam giữ áp dụng với ng-ời ch- a thành niên phạm tội chỉ đ- ợc thực hiện ở các trại dành cho ng-ời ch- a thành niên phạm tội. Thời hạn giam giữ tùy thuộc vào tội phạm thực hiện. Họ có thể bị giam giữ suốt đời nếu phạm tội giết ng-ời hoặc ngộ sát. Đối với tội phạm khác thì thời hạn th- ờng là 2-3 năm và thi hành án theo chế độ nửa tự do và có sự giám sát của cộng đồng.

Theo Bộ luật hình sự Thái Lan trẻ em d- ới 7 tuổi cũng bị áp dụng hình phạt vì những tội đã đ- ợc pháp luật quy định. Trẻ em từ 7 đến 14 tuổi nếu phạm tội cũng bị xét xử và có thể chịu hình phạt tù nh- ng Tòa án sẽ quyết định biện pháp xử lý đặc biệt bằng cách đ- a vào một tr- ờng cải tạo hoặc gửi trẻ em đó cho một ng-ời hay một cơ quan nào mà Tòa án thấy có khả năng thích hợp với việc cải tạo, giáo dục trẻ em đó (Điều 74 Bộ luật hình sự Thái Lan). Ng-ời ch- a thành niên từ 14 đến 17 tuổi có thể bị phạt và đ- ợc h- ớng hình phạt đặc biệt. Trong tr- ờng hợp ở độ tuổi này, tr- ớc khi xét xử, tuyên án, Tòa án bao giờ cũng xem xét kỹ hoàn cảnh, nhân thân và môi tr- ờng của ng-ời đó (Điều 75 Bộ luật hình sự Thái Lan).

Trong Luật hình sự Thụy Điển, hệ thống hình phạt không đ- ợc phân thành hình phạt chính và hình phạt bổ sung mà chỉ bao gồm 7 loại hình phạt, đó là: tù chung thân, tù có thời hạn, giáo dục tập trung ng-ời ch- a thành niên phạm tội, án treo, quản chế, phạt tiền và giam giữ trong điều kiện đặc biệt. Theo Luật hình sự Thụy Điển hình phạt tù có thời hạn có mức tối thiểu là 14 ngày, mức tối đa là 10 năm (nếu phạm tội lần đầu), 18 năm (nếu tái phạm). Đối với ng-ời ch- a thành niên phạm

tội Luật hình sự Thụy Điển không phân chia theo lứa tuổi mà đ- ợc quy định chung với mức hình phạt tù có thời hạn tối thiểu là 14 ngày và tối đa là 14 năm.

Chương 2

HÌNH PHẠT TÙ CÓ THỜI HẠN ÁP DỤNG ĐỐI VỚI NG- ỜI CH- A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI THEO QUY ĐỊNH CỦA LUẬT HÌNH SỰ VIỆT NAM

2.1. Theo quy định của pháp luật hình sự Việt Nam từ năm 1945 đến tr- ớc khi Bộ luật hình sự năm 1985 có hiệu lực thi hành

Trong giai đoạn này các quy định của pháp luật hình sự quy định hình phạt gắn với các hành vi phạm tội ở các văn bản pháp luật khác nhau để xử lý đối với ng-ời thực hiện tội phạm và không có quy định riêng về mức hình phạt đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội. Pháp luật hình sự thời kỳ này còn thiếu nhiều và ch- a đồng bộ, thiếu cụ thể dẫn đến việc xử lý đối với hành vi phạm tội của ng-ời ch- a thành niên còn nhiều lúng túng, ch- a thống nhất cả về việc xác định độ tuổi phải chịu trách nhiệm hình sự và cả mức hình phạt đối với đối t- ượng này (bao gồm mức án tối đa của hình phạt tù có thời hạn và loại hình phạt nào thì không đ- ợc hay đ- ợc áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội).

Tuy nhiên, qua nghiên cứu các văn bản pháp luật hình sự trong giai đoạn này chúng ta thấy rằng: *Thứ nhất*, lần đầu tiên Nhà n- ớc ta đ- a ra khái niệm pháp lý về ng-ời ch- a thành niên là con trai hay con gái ch- a đủ 18 tuổi trong một văn bản có tính pháp lý cao (Sắc lệnh). *Thứ hai*, về tuổi chịu trách nhiệm hình sự thì nguyên tắc chung là từ 14 tuổi trở lên đ- ợc coi là có trách nhiệm về mặt hình sự. *Thứ ba*, đ- ờng lối xử lý b- ớc đầu đã có sự phân hóa theo nhóm lứa tuổi ng-ời ch- a thành niên: xấp xỉ 14 tuổi; 14-17 tuổi; 16 – 17 tuổi.

2.2. Theo quy định của Bộ luật hình sự 1985

Những quy định đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội theo Bộ luật hình sự 1985 đ-ợc quy định tại một ch-ơng độc lập bao gồm cơ sở của trách nhiệm hình sự, nguyên tắc xử lý đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội, các biện pháp t- pháp và hình phạt áp dụng với ng-ời ch-a thành niên phạm tội, việc tổng hợp hình phạt, giảm thời hạn chấp hành hình phạt và xóa án tích đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội. Theo đó việc quyết định hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội đ-ợc thực hiện nh- sau:

"- Nếu điều luật quy định hình phạt cao nhất là tù chung thân hoặc tử hình thì mức hình phạt cao nhất áp dụng với ng-ời ch-a thành niên từ đủ 16 tuổi trở lên khi phạm tội là hai m-oi năm tù và đối với ng-ời từ đủ 14 tuổi trở lên và ch-a đủ 16 tuổi khi phạm tội là m-ời lăm năm tù.

- Nếu điều luật quy định hình phạt cao nhất là hai m-oi năm tù thì mức hình phạt cao nhất áp dụng với ng-ời ch-a thành niên phạm tội là không quá m-ời hai năm tù".

2.3. Theo quy định của Bộ luật hình sự 1999

So với Bộ luật hình sự 1985 thì Bộ luật hình sự 1999 có sự thay đổi theo h-ớng giảm nhẹ, khoan hồng hơn đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội.

Điều 74 Bộ luật hình sự 1999 quy định: Ng-ời ch-a thành niên phạm tội chỉ bị phạt tù có thời hạn theo quy định sau đây:

1. Đối với ng-ời từ đủ 16 tuổi đến d-ới 18 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật đ-ợc áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình, thì mức hình phạt cao nhất đ-ợc áp dụng không quá m-ời tám năm tù (tr-ớc đây quy định là 20 năm); nếu là tù có thời hạn thì mức hình phạt cao nhất đ-ợc áp dụng không quá ba phần t- mức phạt tù mà điều luật quy định (tr-ớc đây quy định là 12 năm);

2. Đối với ng-ời từ đủ 14 tuổi đến d-ới 16 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật đ-ợc áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình, thì mức hình phạt cao nhất đ-ợc áp dụng không quá m-ời hai năm tù (tr-ớc đây quy định là 15 năm); nếu là tù có thời hạn thì mức hình phạt

cao nhất đ-ợc áp dụng không quá một phần hai mức phạt tù mà điều luật quy định (tr-ớc đây là 12 năm).

Chơng 3

THỰC TIỄN ÁP DỤNG HÌNH PHẠT TÙ CÓ THỜI HẠN ĐỐI VỚI NG-ỜI CH-A THÀNH NIÊN PHẠM TỘI VÀ CÁC GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ CỦA VIỆC ÁP DỤNG HÌNH PHẠT

3.1. Thực tiễn áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội

Trong những năm gần đây, Nhà n-ớc ta liên tục đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, đ-a pháp luật vào ch-ơng trình giảng dạy của nhà tr-ờng nhằm nâng cao nhận thức về pháp luật cho ng-ời ch-a thành niên. Tuy nhiên, tình hình phạm pháp hình sự nói chung và tình trạng ng-ời ch-a thành niên phạm tội nói riêng vẫn đang có chiều h-ớng gia tăng cả về số vụ và số đối t-ợng, diễn biến tội phạm ngày càng phức tạp và nghiêm trọng. Cùng với nó là tính chất, mức độ nguy hiểm của hành vi vi phạm pháp luật và hoạt động phạm tội ngày càng tăng và cũng ngày một tinh vi hơn. Độ tuổi vi phạm ngày càng thấp. Đã xuất hiện nhiều những vụ việc vi phạm pháp luật và phạm tội do các học sinh bậc trung học cơ sở gây ra thậm chí cả học sinh bậc tiểu học. Theo số liệu khảo sát thực tế cho thấy từ những năm trở lại đây và cụ thể là từ năm 2002 đến nay, trung bình mỗi năm xảy ra hơn 10.000 vụ phạm pháp hình sự do ng-ời ch-a thành niên thực hiện (chiếm hơn 20% tổng số vụ phạm pháp hình sự các loại) với gần 13.000 đối t-ợng tham gia. Các cơ quan bảo vệ pháp luật phải xử lý hình sự gần 20% số vụ, còn lại phải xử lý hành chính theo quy định của pháp luật.

Trong đó các tội phạm do ng-ời ch-a thành niên gây ra th-ờng là nghiêm trọng và rất nghiêm trọng nh- cố ý gây th-ơng tích, trộm cắp, c-óp giạt, gây rối trật tự công cộng, đua xe..., thậm chí có cả tội phạm đặc biệt nghiêm trọng nh- giết ng-ời, c-óp tài sản, hiếp dâm mà nạn nhân là các em gái ch-a thành niên với những hành vi có sự chuẩn bị,

có dự kiến, thủ đoạn phạm tội khôn ngoan, tinh vi, xảo quyệt hơn, thậm chí còn mang tính chất côn đồ, hung hãn; phạm tội thành băng nhóm. Ngoài ra, ng-ời ch- a thành niên còn tham gia nhiều loại tệ nạn xã hội khác nh- ma túy, mại dâm, cờ bạc....

Nghiên cứu thực tiễn áp dụng hình phạt nói chung và việc áp dụng hình phạt tù có thời hạn nói riêng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội ta thấy Tòa án bao giờ cũng quyết định trên cơ sở xem xét nhiều khía cạnh nh- : nhân thân, hoàn cảnh của ng-ời phạm tội, nguyên nhân dẫn đến việc ng-ời ch- a thành niên thực hiện tội phạm, ý kiến của gia đình, nhà tr- ờng, tổ chức để tìm ra một ph- ơng thức cải tạo kết hợp với giáo dục tối - u nhất để áp dụng mức hình phạt đối với bị cáo sao cho phù hợp nhất, chính vì vậy Tòa án nhân dân các cấp th- ờng áp dụng ph- ơng thức tuyên hình phạt tù có thời hạn vừa đủ để cho bị cáo đ- ọc miễn chấp hành hình phạt tù có điều kiện và cho bị cáo đ- ọc h- ọc ở trường an ninh nhằm tạo điều kiện cho bị cáo tiếp tục học tập, làm ăn sinh sống và chúng tỏ sự hối cải, hoàn l- ơng của mình ngay trong môi tr- ờng xã hội bình th- ờng d- ối sự giám sát, giáo dục của cơ quan, tổ chức, cơ sở giáo dục, gia đình nơi ng-ời đó làm việc, công tác, học tập hoặc c- trú.

Tuy nhiên số bị cáo ch- a thành niên phạm tội bị áp dụng hình phạt tù có thời hạn kể cả tù cho h- ọc ở trường an ninh còn cao, các hình phạt khác không phải là tù chỉ đ- ọc áp dụng với tỷ lệ rất thấp. Thực tế đó đ- ọc lý giải một phần rằng trong chế tài của các tội phạm cụ thể tại Bộ luật hình sự thì hình phạt tù có thời hạn chiếm - u thế hơn so với các chế tài khác, hình phạt tù cũng có trong tất cả các khung hình phạt của các điều luật về tội phạm cụ thể, điều đó đã gây ra một sự cảm nhận rằng hình phạt đó chiếm - u thế trong các chế tài. Và thực tế xét xử hình phạt đó cũng chiếm - u thế. Theo quy định của Bộ luật hình sự thì tất cả các tội phạm đều có quy định hình phạt tù là chế tài lựa chọn với các hình phạt khác nhẹ hơn, trong khi đó lại không có một quy định nào về các hình phạt nhẹ hơn hình phạt tù đ- ọc quy định trong một chế tài độc lập.

Bên cạnh đó theo quy định của pháp luật hiện hành thì phạm vi áp

dụng các hình phạt không gắn với t- ộc tự do là t- ơng đối rộng, bao gồm các tr- ờng hợp phạm tội ít nghiêm trọng và một số tr- ờng hợp phạm tội nghiêm trọng, cá biệt còn có tr- ờng hợp phạm tội rất nghiêm trọng thuộc hầu hết các nhóm tội phạm (12/14) đ- ọc quy định trong Phần các tội phạm của Bộ luật hình sự. Tuy nhiên, xét về tính chất, chúng ta thấy rằng cảnh cáo, phạt tiền, cải tạo không giam giữ là những hình phạt không t- ộc tự do, việc thi hành chúng đ- ọc thực hiện ngay tại cộng đồng, do vậy nhìn từ góc độ bảo đảm lợi ích cho ng-ời ch- a thành niên thì về nguyên tắc cần mở rộng phạm vi áp dụng các hình phạt này đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội để tránh việc phải đ- a các em vào tù.

Đồng thời do tâm lý áp dụng pháp luật của các cán bộ làm công tác xét xử có thói quen đề cao hình phạt tù có thời hạn trong việc quyết định hình phạt mà ch- a nhận thức đ- ọc vai trò, tác dụng của các hình phạt nhẹ (cảnh cáo, phạt tiền, cải tạo không giam giữ) đối với những ng-ời ở lứa tuổi ch- a thành niên. Mặt khác sự hiểu biết về tâm, sinh lý ng-ời ch- a thành niên phạm tội của các cán bộ làm công tác xét xử còn có những hạn chế nhất định do đó mà khi xét xử Tòa án th- ờng áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội.

Một thực tế nữa là các quy định của luật về biện pháp đảm bảo cho việc thi hành hình phạt nhẹ hơn hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội ch- a đ- ọc quy định rõ ràng. Do đó có những vụ án áp dụng hình phạt ch- a chính xác, quá thiên về việc áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với các bị cáo mà lẽ ra có tr- ờng hợp có thể cho bị cáo h- ọc ở trường an ninh thấp nhất của khung hình phạt hoặc cho chuyển sang hình phạt khác không phải là tù mà vẫn đảm bảo tính răn đe và phòng ngừa chung.

Nói tóm lại qua phân tích các số liệu và các ví dụ trong luận văn chúng tôi thấy rằng ở bất kỳ tòa án nào thì hình phạt tù có thời hạn cũng là hình phạt đ- ọc áp dụng nhiều nhất, chiếm đại đa số trong các bản án xét xử đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội. Ng-ời ch- a thành niên đang trong quá trình hoàn thiện nhân cách, nếu bị đ- a vào môi tr- ờng tù tội có thể làm mất đi những bản tính tốt đẹp vốn có của

con ng-ời, thay vào đó là những bản tính xấu học đ-ợc lẫn nhau trong trại giam. Thiết nghĩ cứ phạm tội là buộc các em vào tù sẽ làm cho cuộc sống sau này của các em gặp nhiều khó khăn trong việc tái hòa nhập cộng đồng. Chính vì vậy vấn đề này cần đ-ợc nghiên cứu cụ thể để hoàn thiện pháp luật hình sự của n-ớc ta theo h-ớng tăng c-ờng vai trò của các hình phạt không phải là tù cả về mặt lập pháp và thực tiễn.

3.2. Các giải pháp nâng cao hiệu quả áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội

Qua nghiên cứu hệ thống hình phạt đ-ợc áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội và hình phạt tù có thời hạn nói riêng cũng như thực trạng áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội, chúng tôi thấy còn bộc lộ một số điểm bất cập trong các quy định của pháp luật và những mặt hạn chế trong việc áp dụng hình phạt này đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội cần đ-ợc nghiên cứu và khắc phục.

3.2.1. Giải pháp hoàn thiện quy định của Bộ luật hình sự Việt Nam về hình phạt tù có thời hạn áp dụng đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội

Thứ nhất, ng-ời ch- a thành niên là ng-ời ch- a có năng lực trách nhiệm hình sự đầy đủ nên pháp luật cần quy định không truy cứu trách nhiệm hình sự đối với ng-ời ch- a thành niên dù họ ở độ tuổi nào đối với loại tội đặc biệt nghiêm trọng do vô ý.

Thứ hai, cần tăng c-ờng các biện pháp giáo dục tại cộng đồng, hạn chế sử dụng các chế tài t-ự do.

Thứ ba, nên hạn chế áp dụng biện pháp giam giữ đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội, mở rộng phạm vi áp dụng các chế tài không giam giữ như: cải tạo không giam giữ, án treo đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội, bổ sung chế định trả tự do có điều kiện cho ng-ời ch- a thành niên phạm tội đang chấp hành hình phạt tù.

Thứ t-, để đảm bảo lợi ích tốt nhất cho ng-ời ch- a thành niên,

nhằm khẳng định giáo dục, phòng ngừa là mục tiêu hàng đầu trong việc xử lý đối tượng này cần bổ sung nguyên tắc việc áp dụng biện pháp giam giữ đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội là biện pháp cuối cùng và chỉ trong thời gian ngắn nhất có thể vào Bộ luật hình sự.

Thứ năm, nghiên cứu khả năng áp dụng hình phạt tiền đối với ng-ời ch- a thành niên từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi phạm tội trong một số trường hợp cụ thể, khi các em có tài sản riêng để tránh phải đưa các em vào tù giam.

Thứ sáu, cần nghiên cứu khả năng áp dụng các hình phạt ngoài tù đối với ng-ời ch- a thành niên phạm tội trong một số trường hợp các em phạm tội nghiêm trọng và tội rất nghiêm trọng, nhất là tội phạm nghiêm trọng do cố ý.

Thứ bảy, luật cần phân định rõ các trường hợp cụ thể với hai mức theo hướng giảm nhẹ và nhân đạo hơn với ng-ời ch- a thành niên để phù hợp với đường lối, chính sách hình sự của Nhà nước và pháp luật quốc tế. Có thể điều chỉnh lại như sau:

+ Đối với ng-ời từ đủ 16 đến dưới 18 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật đ-ợc áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình thì mức hình phạt cao nhất đ-ợc áp dụng là không quá 15 năm tù; nếu tù có thời hạn thì mức hình phạt cao nhất đ-ợc áp dụng nằm trong giới hạn 1/2 mức tối thiểu và không quá 1/2 mức tối đa mà điều luật quy định.

+ Đối với ng-ời từ đủ 14 đến dưới 16 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật đ-ợc áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình thì mức hình phạt cao nhất đ-ợc áp dụng không quá 10 năm tù, nếu là tù có thời hạn thì mức hình phạt cao nhất đ-ợc áp dụng nằm trong giới hạn 1/3 mức tối thiểu và không quá 1/3 mức tối đa mà điều luật quy định.

Thứ tám, để tạo điều kiện cho Tòa án khi áp dụng hình phạt cho ng-ời ch- a thành niên phạm tội thuộc trường hợp chuẩn bị phạm tội và phạm tội ch- a đạt, Bộ luật hình sự nên sửa đổi theo hướng quy định rõ: trường hợp họ bị áp dụng hình phạt tù, sau khi quyết định hình phạt cho bị cáo theo Điều 74, nếu hành vi của bị cáo thuộc trường hợp chuẩn bị phạm tội Tòa án sẽ giảm tiếp 1/2 của mức hình phạt nói trên (mức hình

phạt đ-ợc xác định theo Điều 74) hoặc nếu hành vi của bị cáo thuộc tr-ờng hợp phạm tội ch-a đạt, Tòa án sẽ giảm tiếp 1/4 của mức hình phạt nói trên. Có nh- vậy hình phạt đ-ợc áp dụng đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội mới đảm bảo thực sự đ-ợc giảm nhẹ hơn so với ng-ời đã thành niên.

3.2.2. Giải pháp tăng c-ờng hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật trong việc áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội

Thứ nhất, đối với các cơ quan Tòa án trong quá trình xét xử các vụ án có bị cáo là ng-ời ch-a thành niên các cơ quan Tòa án cần chú ý những căn cứ cụ thể để quyết định hình phạt, nguyên tắc áp dụng các tình tiết tăng nặng, giảm nhẹ, bảo đảm xét xử các vụ án có bị cáo là ng-ời ch-a thành niên đ-ợc xét xử nghiêm chỉnh và đúng pháp luật. Tòa án chỉ áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch-a thành niên thực hiện trong những tr-ờng hợp cần thiết, khi các biện pháp khác không có hiệu quả răn đe, giáo dục. Bên cạnh đó Tòa án nên mạnh dạn áp dụng một trong hai biện pháp t- pháp là giáo dục tại xã, ph-ờng, thị trấn và đ-a vào tr-ờng giáo d-ỡng đối với tr-ờng hợp ng-ời ch-a thành niên phạm tội. Bên cạnh đó cần tăng c-ờng mở các lớp bồi d-ỡng cho đội ngũ Thẩm phán, Hội thẩm nhân dân những kiến thức cần thiết về tâm lý học, khoa học giáo dục cũng nh- về hoạt động đấu tranh phòng, chống tội phạm để khi quyết định hình phạt đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội.

Thứ hai, đối với các cơ quan kiểm sát các cấp cần chú trọng kiểm sát hoạt động điều tra các vụ án có bị cáo là ng-ời ch-a thành niên. Hoạt động công tố phải đ-ợc thực hiện ngay từ khi khởi tố vụ án và trong suốt quá trình tố tụng nhằm đảm bảo không bỏ lọt tội phạm và ng-ời thực hiện hành vi phạm tội, không làm oan ng-ời vô tội, kiến nghị và xử lý kịp thời những tr-ờng hợp sai phạm của những ng-ời tiến hành tố tụng. Nâng cao vai trò của kiểm sát viên tại tòa, bảo đảm tranh tụng dân chủ với luật s-, ng-ời bào chữa và những ng-ời tham gia tố tụng khác. Bên cạnh đó Viện kiểm sát cũng cần tăng c-ờng kiểm tra giám sát hoạt động thi hành án phạt tù đối với ng-ời ch-a thành niên

phạm tội.

Thứ ba, đối với cơ quan công an tr-ớc hết cần tăng c-ờng công tác nắm tình hình có liên quan đến đấu tranh phòng chống tội phạm do ng-ời ch-a thành niên gây ra, đánh giá đúng thực trạng, phân tích rõ nguyên nhân và điều kiện phát sinh tội phạm để có giải pháp cho phù hợp.

Thứ t-, trong quá trình thi hành án phạt tù cần có những quy định đặc thù đối với ng-ời ch-a thành niên chấp hành án. đồng thời có sự đổi mới trong công tác thi hành án đối với ng-ời bị kết án ch-a thành niên và thực hiện có hiệu quả việc tái hòa nhập cộng đồng đối với ng-ời ch-a thành niên. Tăng c-ờng hoạt động dạy nghề, dạy văn hóa, phấn đấu đảm bảo cho ng-ời bị kết án có đủ điều kiện tái hòa nhập cộng đồng sau khi ra tù.

KẾT LUẬN

1. Tù có thời hạn là hình phạt phổ biến nhất có mặt ở đa số các tội phạm đ-ợc quy định trong phân các tội phạm của Bộ luật hình sự và là hình phạt nghiêm khắc nhất có thể áp dụng đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội. Hình phạt này nhằm t-ớc quyền tự do của ng-ời bị kết án trong một thời gian nhất định, buộc họ phải lao động, cải tạo trong trại giam theo chế độ cải tạo do pháp luật quy định. Chỉ có thể đ-ợc áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội trong tr-ờng hợp thật cần thiết, khi mà việc áp dụng các hình phạt khác nhẹ hơn đối với họ nh- phạt tiền, cải tạo không giam giữ không có ý nghĩa về mặt giáo dục, cải tạo và cần phải t-ớc quyền tự do của họ trong một thời gian để họ nhận thức đ-ợc mức độ sai lầm của mình do việc thực hiện hành vi phạm tội.

2. Trong pháp luật hình sự ở thời kỳ tr-ớc năm 1985 không có quy định cụ thể về hình phạt áp dụng đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội nói chung và hình phạt tù áp dụng đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội nói riêng. Việc áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với ng-ời ch-a thành niên phạm tội đ-ợc thực hiện theo quy định tại các văn bản

pháp luật nh- : Sắc lệnh, Pháp lệnh, Nghị định, Quyết định của Thủ t- óng Chính phủ, Chỉ thị của Tòa án nhân dân tối cao và các văn bản tổng kết và h- óng dẫn của Tòa án nhân dân tối cao.

3. Bộ luật hình sự 1985 là Bộ luật hình sự đầu tiên của Nhà n- óc Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Những quy định đối với ng- òi ch- a thành niên phạm tội theo Bộ luật hình sự 1985 đ- ọc quy định tại một ch- óng độc lập bao gồm các cơ sở của trách nhiệm hình sự, nguyên tắc xử lý đối với ng- òi ch- a thành niên phạm tội, các biện pháp t- pháp và hình phạt áp dụng với ng- òi ch- a thành niên phạm tội, việc tổng hợp hình phạt, giảm thời hạn chấp hành hình phạt và xóa án tích đối với ng- òi ch- a thành niên phạm tội. Hình phạt tù có thời hạn là hình phạt nặng nhất đ- ọc áp dụng với ng- òi ch- a thành niên phạm tội. Việc quyết định hình phạt tù có thời hạn đối với ng- òi ch- a thành niên phạm tội đ- ọc thực hiện nh- sau:

- Nếu điều luật quy định hình phạt cao nhất là tù chung thân hoặc tử hình thì mức hình phạt cao nhất áp dụng với ng- òi ch- a thành niên từ đủ 16 tuổi trở lên khi phạm tội là hai m- ời năm tù và đối với ng- òi từ đủ 14 tuổi trở lên và ch- a đủ 16 tuổi khi phạm tội là m- ời lăm năm tù.

- Nếu điều luật quy định hình phạt cao nhất là hai m- ời năm tù thì mức hình phạt cao nhất áp dụng với ng- òi ch- a thành niên phạm tội là không quá m- ời hai năm tù.

4. Trong Bộ luật hình sự 1999, với t- cách là một trong các hình phạt đ- ọc áp dụng đối với ng- òi ch- a thành niên, tù có thời hạn là hình phạt nghiêm khắc nhất có thể áp dụng và chỉ có thể đ- ọc áp dụng với ng- òi ch- a thành niên phạm tội trong tr- ờng hợp thực sự cần thiết khi mà việc áp dụng các biện pháp giáo dục phòng ngừa và các hình phạt khác nh- phạt tiền, cải tạo không giam giữ không có ý nghĩa về mặt giáo dục, cải tạo; ng- òi phạm tội có nhân thân xấu, Thực tiễn xét xử cho thấy, hình phạt tù có thời hạn chỉ đ- ọc áp dụng đối với những tr- ờng hợp ng- òi ch- a thành niên phạm tội nghiêm trọng, có nhân thân và môi tr- ờng sống xấu và đặc biệt là có nhiều tình tiết tăng nặng quy định tại Điều 48 Bộ luật hình sự 1999. So với Bộ luật hình sự 1985 thì Bộ

luật hình sự 1999 có sự thay đổi theo h- óng giảm nhẹ, khoan hồng hơn đối với ng- òi ch- a thành niên phạm tội. Ng- òi ch- a thành niên phạm tội chỉ bị phạt tù có thời hạn theo quy định sau đây:

- Đối với ng- òi từ đủ 16 tuổi đến d- ới 18 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật đ- ọc áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình, thì mức hình phạt cao nhất đ- ọc áp dụng không quá 18 năm tù; nếu là tù có thời hạn thì mức hình phạt cao nhất đ- ọc áp dụng không quá ba phần t- mức phạt tù mà điều luật quy định;

- Đối với ng- òi từ đủ 14 tuổi đến d- ới 16 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật đ- ọc áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình, thì mức hình phạt cao nhất đ- ọc áp dụng không quá 12 năm tù; nếu là tù có thời hạn thì mức hình phạt cao nhất đ- ọc áp dụng không quá một phần hai mức phạt tù mà điều luật quy định.

5. Tình hình ng- òi ch- a thành niên phạm tội vẫn diễn biến phức tạp và ch- a có chiều h- óng giảm. Trong những năm gần đây việc trẻ hóa về độ tuổi, sự tinh vi, xảo quyệt, manh động trong hành vi và việc sử dụng các loại ph- ơng tiện, công cụ phạm tội đang là một vấn đề gây nhức nhối, ảnh h- óng nghiêm trọng tới tình hình an ninh chính trị, trật tự an toàn đối với xã hội. Đáng lo ngại các tội xâm phạm tính mạng, sức khỏe, danh dự ng- òi khác lại là nhóm tội chiếm vị trí cao trong cơ cấu phạm tội ng- òi ch- a thành niên.

6. Trên cơ sở nghiên cứu, xem xét một cách tổng thể toàn bộ hệ thống thể chế hiện hành về t- pháp ng- òi ch- a thành niên và các quy tắc chuẩn mực quốc tế về xử lý ng- òi ch- a thành niên phạm tội, cũng nh- nhằm đáp ứng yêu cầu cải cách t- pháp của Việt Nam trong bối cảnh hội nhập. Cần khẩn tr- ơng hoàn thiện luật pháp, chính sách theo h- óng tăng c- ờng xử lý chuyển h- óng trong hệ thống xử lý hình sự và mở rộng việc áp dụng các chế tài không giam giữ mang tính phục hồi đối với ng- òi ch- a thành niên phạm tội để đảm bảo phù hợp với các chuẩn mực quốc tế và xu h- óng hội nhập.